

ВІДГУК
офіційного опонента,
доктора юридичних наук, професора
Фоміної Тетяни Григорівни
на дисертацію Кальки Івана Зіновійовича
на тему «Реалізація прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному
кримінальному провадженні (in absentia)»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Безперечно, в українському суспільстві є запит на забезпечення реалізації принципу невідворотності покарання за вчинені злочини особами, які втекли з метою ухилення від кримінальної відповідальності. Одним із процесуальних засобів його забезпечення, за випадків коли особа переховується від органів досудового розслідування та суду, є застосування процедури заочного кримінального провадження.

Спеціальне кримінальне провадження є достатньо новим інститутом кримінального процесуального права, вказані процедури «in absentia» запроваджені Законом України від 07.10.2014 № 1689-VII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини». Подальша трансформація процедури «in absentia» відбувалась в порядку, передбаченому Законами України від 15.01.2015 № 119-VIII, від 10.11.2015 № 769-VIII, від 12.05.2016 № 1355-VIII, від 16.03.2017 № 1950-VIII, від 22.11.2018 № 2617-VIII, від 27.04.2021 № №1422-IX, від 3.03.2022 № 2108-IX, від 24.03.2022 № 2160-IX, від 14.04.2022 № 2198-IX, від 28.07.2022 № 2472-IX, від 21.03.2023 № 2997-IX, положеннями яких значно розширено можливості для здійснення спеціального досудового розслідування. Звісно, такі нормативні трансформації окресленого інституту не можуть опинися поза увагою правників.

Ключовою особливістю застосування процедури заочного кримінального провадження є фактична відсутність підозрюваного, обвинуваченого. Саме тому, дотримання його прав і законних інтересів є надзвичайно важливим та одночасно складним завданням, виконання якого зобов'язані забезпечити як сторона обвинувачення так і сторона захисту, а також слідчий суддя та суд, оскільки лише в такому разі можна говорити про ефективність кримінального провадження.

Актуальності дослідження додає той факт, що починаючи з 2014 року Україна перебуває в стані неоголошеної війни, а з 24 лютого 2022 року – у зв'язку повномасштабним вторгненням росії на територію нашої держави в Україні діє правовий режим воєнного стану. Зауважимо, що більшість кримінальних проваджень за підозрою російських військовослужбовців у вчиненні воєнних злочинів відбуваються саме за процедурою «in absentia». Станом на 29.01.2024 року зареєстровано 12637 злочинів, передбачених ст. 438 КК України. Отже, масштаби злочинів рф і кількість кримінальних проваджень «in absentia» вимагають якнайшвидшої побудови законних і таких, що базуються на міжнародних підходах, стратегій розслідування й належного законодавства.

Водночас, процедури «in absentia» можуть вважатися законними та справедливими, лише якщо вони передбачають гарантії, визначені міжнародним правом. У цьому ракурсі слід звернути увагу на Резолюцію Комітету Міністрів Ради Європи (75)11 від 19 січня 1973 року «Про критерії, які регламентують розгляд, що проводиться за відсутності обвинуваченого», якою визначено чіткий перелік стандартів розгляду таких справ. Одним із таких стандартів є можливість кожного, чия справа розглядалася in absentia, оскаржити це судове рішення будь-якими доступними йому засобами, якби він був присутній. Зауважимо, що в українському законодавстві належним чином не врегульоване питання надання обвинуваченому права на оскарження вироку в справі, розглянутій за його відсутності.

Міжнародні суди одноставно наголошують, що держава зобов'язана застосувати всі наявні засоби, щоб підозрюваний був належним чином поінформований про кримінальне провадження проти нього. Це відображено в рішеннях Європейського суду з прав людини («Sanader v Croatia», «Sejdovic v Italy», «Stoyanov v Bulgaria»), Міжнародного кримінального суду (справа проти Саїфа Аль-Іслама Гаддафі). А отже, можна стверджувати, що обізнаність особи про розпочате щодо неї кримінальне провадження, а також в чому вона підозрюється, є ключовим аспектом, що надає особі можливість реалізувати право на захист та забезпечити реалізацію засади змагальності.

Відповідно до кримінального процесуального законодавства України, спеціальне досудове розслідування може здійснюватися тільки щодо особи, яка набула статусу підозрюваного, й відповідно тоді, коли вжито всіх належних заходів для вручення такій особі письмового повідомлення про підозру.

Водночас, з практичної точки зору, з огляду на забезпечення прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (*in absentia*)), виникає багато проблемних питань, пов'язаних: а) із врученням особі повідомлення про підозру, б) із ефективним повідомлення обвинуваченого про винесене судове рішення, в) із здійсненням ефективного (а не формального) захисту підозрюваного, обвинуваченого; г) із відсутністю ефективних механізмів в національному законодавстві для оскарження вироку в справі, розглянутій за відсутності обвинуваченого та інші.

Враховуючи вищесказане, актуальність теми дисертаційного дослідження Кальки Івана Зіновійовича на тему «Реалізація прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (*in absentia*)», не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і у практичному рівнях.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ відповідно до Основних напрямів наукових досліджень Національної академії

внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

У роботі були використані сучасні методи досліджень та аналізу даних, зокрема формально-юридичний – під час розгляду положень кримінального процесуального законодавства щодо регламентації порядку здійснення спеціального досудового розслідування та спеціального судового розгляду (розділи 1–3); формально-логічний та логіко-семантичний – для уточнення та поглиблення розуміння понятійно-категоріального апарату інституту спеціального кримінального провадження (підрозділи 1.1, 1.2); логіко-нормативний – для формулювання та обґрунтування змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства (розділи 1–3); порівняльно-правовий – застосовано для зіставлення поглядів учених, а також порівняння норм міжнародного права, законодавства України та кримінального процесуального законодавства іноземних країн (Данія, Німеччина, Франція, Швейцарія) у межах предмета дослідження (розділи 1–3).

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем щодо інституту спеціального кримінального провадження та практики його застосування.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Дане дисертаційне дослідження є одним з перших у сучасній вітчизняній науці кримінального процесу комплексних досліджень, у якому на монографічному рівні висвітлено проблеми реалізації прав підозрюваного, обвинуваченого у спеціальному кримінальному провадженні (*in absentia*).

У роботі сформульовано низку нових наукових положень, висновків і пропозицій, які мають вагоме значення для теорії кримінального процесу та

правозастосовної практики. Ціла низка результатів і висновків, які з них слідують були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни. Вперше обґрунтовано, що права підозрюваного, обвинуваченого, які становлять цілісну систему, слід поділяти на дві групи: ті, які у спеціальному кримінальному провадженні можуть реалізовуватися захисником; ті, які не можуть бути реалізованими взагалі.

Аргументовано необхідність наділення захисника правом, за відсутності обвинуваченого, звертатись із клопотанням про розгляд кримінального провадження колегіально судом у складі трьох суддів за наявності підстав, визначених у ч. 2 ст. 31 КПК України.

Автором систематизовано підстави відмов слідчими суддями у задоволенні клопотань про здійснення спеціального досудового розслідування, які об'єднано у такі три групи: відсутність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення; не доведення факту переховування та оголошення у міжнародний розшук; не дотримання формальних вимог законодавства. Під час відмови судами у задоволенні клопотань про здійснення спеціального судового провадження додатковою підставою відмови є не доведення факту обізнаності обвинуваченого про розпочате кримінальне провадження та факту відмови від прибуття в судові засідання.

Пропозиції автора мають теоретичну і практичну цінність, певним чином збагачують процесуальну науку.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях, також були представлені у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Публікації повністю перекривають і вирішують завдання, що були поставлені в дисертаційному дослідженні.

Пропозиції та рекомендації автора являють собою комплекс науково обґрунтованих заходів по розвитку юридичної науки, збагачують її новими знаннями, які мають важливе значення для удосконалення практичної правозастосовної діяльності слідчих, судових та правоохоронних органів.

Таким чином дисертаційне дослідження Кальки Івана Зіновійовича на тему «Реалізація прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (in absentia)», виконане на високому науково-методичному і методологічному рівнях. Результати і положення дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків досліджень дисертаційної роботи Кальки Івана Зіновійовича на тему «Реалізація прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (in absentia)», не викликають зауважень. Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується правильним вибором і застосуванням сучасних методів наукового дослідження, які обумовлені його предметом. Значний емпіричний матеріал відповідає вимогам репрезентативності. Він належним чином проаналізований і вірно трактується. Судячи по структурі роботи автору з одного боку вдалося збалансувати теоретичні і практичні проблеми, а з іншого зробити наголос на найбільш пріоритетних питаннях і актуальних проблемах.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою аргументовані, науково обговорені і достовірні. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

В дисертаційній роботі представлено доктринальне бачення шляхів удосконалення правового інституту спеціального кримінального провадження на основі засади змагальності та інших принципів кримінально-процесуального і міжнародного права.

Дисертант висунув вірні гіпотези, сумлінно їх перевірів та зробив слушні висновки, спрямував дослідження на розробку добротної наукової концепції. Як вбачається з відповідних положень наукового дослідження, дисертант володіє методологією наукового аналізу складних проблем теорії і практики юридичної науки.

Специфічність мети та завдань дослідження визначили використання необхідних методів: діалектичного, формально-юридичного, формально-логічного, логіко-семантичного, логіко-нормативного, порівняльно-правового тощо. Використані дисертантом методи дослідження дали можливість сформулювати положення, висновки і рекомендації, що характеризуються новизною. Дисертація є самостійною науковою працею, що характеризується новизною та практичною значимістю.

На основі цього дисертантом на основі інтегративного аналізу предмету дослідження запропоновано ряд змін і доповнень до норм КПК України.

Структура роботи, її побудова, послідовність і зміст, дають змогу відмітити належний науковий і практичний рівень дисертаційного дослідження та засвідчує його системний характер, а також те, що дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у:

– *законотворчій діяльності* – під час внесення змін і доповнень до норм КПК України з метою вдосконалення положень, які регламентують порядок здійснення спеціального кримінального провадження (лист до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності реєстраційний № 36779К-1-12.2023/283279);

– *правозастосовній діяльності* (акт Національного антикорупційного бюро України від 16 листопада 2023 року);

– науково-дослідній діяльності – під час підготовки науково-практичних і науково-методичних матеріалів, у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти академії (акт Національної академії внутрішніх справ від 23 листопада 2023 року);

– освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін, підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій з таких навчальних дисциплін: «Кримінальний процес», «Актуальні проблеми застосування кримінального-процесуального законодавства», «Доктрина кримінального процесуального права України», «Кримінальна юстиція: правові доктрини та принципи правотворчості» (акт Національної академії внутрішніх справ від 05 грудня 2023 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота Кальки Івана Зіновійовича на тему «Реалізація прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (in absentia)», викладена українською літературною мовою на 265 сторінках. Структура роботи відповідає вимогам МОН України та положенню про присудження ступеня доктора філософії. Вона структурована і складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що мають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (248) і 6 додатків.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, найважливіші результати дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами.

У вступі визначено об'єкт, предмет та завдання дослідження, наведено актуальність вибраної теми, сформульовані положення щодо новизни та практичної цінності результатів дослідження, зазначені особисті внески дисертанта та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах.

У розділі 1 «Теоретико-правові та методологічні основи дослідження реалізації прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному

кримінальному провадженні (in absentia)» розкриті питання генези інституту спеціального кримінального провадження, детально проаналізовано підстави та порядок набуття процесуального статусу підозрюваного, обвинуваченого в кримінальному процесі України, визначено систему прав підозрюваного, обвинуваченого в кримінальному провадженні.

Аргументовано позицію, згідно якої інститут спеціального кримінального провадження визначається як особливий порядок, який не можна розглядати ні як спрощене провадження, ні як провадження із посиленими процесуальними гарантіями. У зв'язку з цим, запропоновано внести зміни в назву Глави 24-1 «Особливості спеціального досудового розслідування, яка регулює особливості», виклавши її в такій редакції «Спеціальне кримінальне провадження» та перенести її в Розділ VI КПК України.

Обґрунтовано, що дата винесення органом досудового розслідування постанови про оголошення підозрюваної особи в міжнародний розшук, її скерування з відповідними матеріалами до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України (робочий апарат Укрбюро Інтерполу) та внесення відомостей про це до Єдиного реєстру досудових розслідувань і є початковим етапом перебування особи в міжнародному розшуку в розумінні вимог ст. 281 КПК України, а будь-яких інших документів, зокрема, довідки Інтерполу, витягу з бази Інтерполу тощо, зазначена норма закону не вимагає.

Аргументовано, що у випадку фізичної відсутності особа набуває статусу підозрюваного з моменту виконання вимог щодо надсилання повідомлення про підозру в спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень.

Обґрунтовано доцільність шляхом внесення змін до КПК України поширити вимогу щодо доведення обізнаності особи про розпочате щодо неї кримінальне провадження на етап розгляду слідчим суддею клопотання про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування.

У розділі 2 «Реалізація прав підозрюваного при здійсненні спеціального досудового розслідування» розкрито можливості реалізації прав підозрюваного під час отримання дозволу на проведення спеціального досудового розслідування, під час проведення слідчих (розшукових) дій та застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, а також на етапі прийняття рішення за результатами спеціального досудового розслідування.

Обґрунтовано, що при розгляді слідчим суддею клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування повинен застосовуватись стандарт доказування «обґрунтованої підозри». Враховуючи рівень обмеження прав, свобод та інтересів людини саме такий стандарт доказування (переконання), що є одночасно менш вимогливим щодо обґрунтування ніж стандарт «поза розумним сумнівом» та більш вимогливим ніж стандарт «достатніх підстав (доказів)», доцільно застосовувати слідчим суддям під час перевірки доказів для підозри особи щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення.

Аргументовано позицію, що звернення до слідчого судді із клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування не потребує попереднього відновлення досудового розслідування. Підготовка та погодження клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, надсилання до суду та його розгляд слідчим суддею не є дією, спрямованою на одержання та перевірку доказів чи створення фактичних даних у кримінальному провадженні, а тому не потребує попереднього відновлення досудового розслідування.

Доведено доцільність передбачити можливість, за певним умов, оскарження судового рішення, яким надано дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування.

Встановлено, що в більшості випадків слідчі судді відмовляють у наданні дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування з підстав, що чітко визначені в ч. 1 ст. 297-4 КПК України (якщо прокурор,

слідчий не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук) та в ч. 2 ст. 297-4 КПК України (наявність достатніх доказів для підозри особи щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення). Водночас, в судовій практиці віднайдено низку судових рішень, в яких як підстави для відмови зазначені твердження, що прямо не передбачені КПК України, а випливають лише із загальних засад.

Обґрунтовано заперечення позиції науковців, які вважають, що при спеціальному досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень відсутність підозрюваного повинна трактуватися як його заперечення на будь-які процесуальні дії слідчого, прокурора у даному кримінальному провадженні щодо нього, його незгоду на вилучення майна, обшук, огляд, допит та інші процесуальні дії щодо нього, його повне заперечення вини у вчиненні інкримінованого йому правопорушення.

Розділ 3 присвячений дослідженню можливостей реалізації прав відсутнього обвинуваченого під час підготовчого судового засідання, під час спеціального судового провадження судом першої інстанції та при перегляді судових рішень, ухвалених під час спеціального судового провадження.

Доведено, в тому числі за наслідками аналізу відповідної судової практики, що незважаючи на здійснення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні, суд не зобов'язаний автоматично призначати спеціальне судове провадження. При наявності відповідних обставин, а також матеріалів на підтвердження того, що обвинувачений знав або повинен був знати про розпочате кримінальне провадження, прокурор повинен обґрунтувати свою позицію та довести відповідні підстави в судовому засіданні.

Обґрунтовано доцільність розгляду питання про наявність підстав для здійснення спеціального судового провадження саме під час підготовчого

судового засідання. Акцентовано увагу на тому, що підготовче судове засідання відбувається згідно з правилами, передбаченими КПК України для судового розгляду, а стаття 350 КПК України визначає, що під час судового розгляду суд розглядає клопотання учасників судового провадження, і розгляд клопотання про здійснення спеціального судового провадження не є виключенням з цих правил.

З'ясовано, що, в більшості випадків, суди відмовляють у задоволенні клопотання прокурора про здійснення спеціального судового провадження з підстав, що чітко визначені в ч. 3 ст. 323 КПК України, тобто не доведення прокурором, що обвинувачений переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності (спеціальне судове провадження) та оголошений в міжнародний розшук, не доведення, що обвинувачений недвозначно відмовився від свого права прибути в судове засідання, а також, що обвинувачений знав або повинен був знати про розпочате кримінальне провадження. Зауважено, що при розгляді таких клопотань судом, в частині випадків, досліджуються питання, які вже були предметом розгляду слідчим суддею, в тому числі чи було особі повідомлено про підозру.

Обґрунтовано доцільність включення ухвали про відмову у здійсненні спеціального судового провадження до переліку судових ухвал, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, а також передбачення можливості повторного звернення з клопотанням про здійснення спеціального судового провадження, якщо є нові обставини, які підтверджують, що обвинувачений знав або повинен був знати про розпочате кримінальне провадження.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою аргументовані. При цьому цілком слушні думки дисертанта щодо власного уявлення відносно концептуальних категорій та понять, що пов'язані з предметом дослідження.

Висновки повністю відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження, викладені в концентрованому вигляді мають теоретичну і практичну цінність, певним чином збагачують процесуальну науку.

Список використаних джерел складається з 248 посилань на реферовані джерела в вітчизняних і міжнародних виданнях, наукові огляди та керівництва.

Таким чином, дисертаційна робота Кальки Івана Зіновійовича відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання удосконалення інституту спеціального кримінального провадження та практики його реалізації.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Кальки Івана Зіновійовича щодо спеціального кримінального провадження рекомендується для використання у законодавчій практиці та діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень по даному напрямку.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Кальки Івана Зіновійовича, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. Починаючи з 2014 року Україна перебуває в стані неоголошеної війни, а з 24 лютого 2022 року – у зв'язку повномасштабним вторгненням росії на територію нашої держави в Україні діє правовий режим воєнного стану. При цьому, більшість кримінальних проваджень за підозрою російських військовослужбовців у вчиненні воєнних злочинів відбуваються

саме за процедурою «in absentia». Масштаби злочинів рф і кількість кримінальних проваджень «in absentia» вимагають якнайшвидшої побудови законних і таких, що базуються на міжнародних підходах, стратегій розслідування й належного законодавства. Саме тому, дисертанту бажано було б приділити особливу увагу проблематиці реалізації прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (in absentia)» під час розслідування воєнних злочинів та висвітлити ці питання в окремому розділі або підрозділі.

2. Досліджуючи питання щодо реалізації прав обвинуваченого при перегляді судових рішень, ухвалених під час спеціального судового провадження (розділ 3.3.) дисертант на стор. 165 висловлює власну позицію про те, що «інститут спеціального судового провадження у кримінальному процесі України в цілому відповідає положенням Резолюції (75) 11 Комітету Міністрів Ради Європи «Про критерії, що регламентують розгляд, що здійснюється за відсутності обвинуваченого»». Ця ж позиція висловлена у висновках до розділу 3.3 (стор. 171) та у загальних висновках (стор. 178) із уточненням про те, що окреслений інститут «потребує певних доповнень, уточнень та удосконалень з урахуванням специфіки національного законодавства». Згадана Резолюція (75) 11 КМ РЄ одним із правил встановлює стандарт оскарження судового рішення будь-якими доступними засобами, якби така особа була присутня. На думку офіційного опонента, в українському кримінальному процесуальному законодавстві, не мітяться чітких механізмів оскарження обвинуваченим вироку в справі, розглянутої за його відсутності. Саме тому, хотілось би під час публічного захисту почути думку дисертанта з приводу дотримання окресленого стандарту оскарження в національному законодавстві та можливо, певних пропозицій, доповнень до законодавства, на яких наголошує автор у висновках до розділу 3.3. і у висновках до дисертації.

3. Архітектоніка дисертаційної роботи дозволила автору в основному повно та всебічно розкрити предмет дослідження. Водночас, у

дисертації відсутнє вивчення питань щодо регламентації інституту «in absentia» а також порядку реалізації прав підозрюваного, обвинуваченого під час здійснення спеціального кримінального провадження у законодавстві іноземних країн. Здійснення судового розгляду за відсутності обвинуваченого передбачено положеннями кримінального процесуального законодавства низки країн, зокрема, Федеративної Республіки Німеччина, Великої Британії, Республіки Болгарія, Республіки Молдова, Естонської Республіки. Аналіз міжнародного досвіду врегулювання окреслених питань значно б підвищив повноту дослідження та дозволив би врахувати позитивні моменти задля покращення національного законодавства та розширення авторських пропозицій, які містяться у Додатку В.

4. У висновках до розділу 3 в пунктах 6 та 7 (стор. 170-171) містяться фактично аналогічні висновки щодо доцільності включення ухвали про відмову у здійсненні спеціального судового провадження до переліку судових ухвал, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, а також передбачення можливості повторного звернення з клопотанням про здійснення спеціального судового провадження, якщо є нові обставини, які підтверджують, що обвинувачений знав або повинен був знати про розпочате кримінальне провадження. У зв'язку з цим видається недоцільним дублювати вказані висновки та виокремлювати їх в окремі пункти висновків до розділу 3.

5. У рубриці «удосконалено» вказано про презумпцію обізнаності, яка стосується інформування підозрюваного про ініціювання вирішення питання про здійснення щодо нього спеціального досудового розслідування, в тому числі шляхом опублікування відповідного повідомлення у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження. Під час захисту потребує додаткового пояснення це положення, адже з тексту дисертації незрозуміло на підставі яких саме фактів автор дійшов до такого висновку.

6. Автор доходить висновку про те, що ухвала суду про здійснення спеціального судового провадження може бути переглянута в апеляційному порядку за певних умов (сторінки 116, 168). Проте, дисертант не акцентує уваги на тому, за яких саме умов таке рішення суду могло б оскаржуватися в апеляційному порядку.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Кальки Івана Зіновійовича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота Кальки Івана Зіновійовича на тему «Реалізація прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (in absentia)», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в вирішенні проблем удосконалення інституту спеціального кримінального провадження (in absentia).

2. Дисертація Кальки Івана Зіновійовича на тему «Реалізація прав підозрюваного, обвинуваченого в спеціальному кримінальному провадженні (in absentia)», за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про

затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Калька Іван Зіновійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства
факультету № 1
Харківського національного університету
внутрішніх справ**

Тетяна ФОМІНА